

Gustafs gård i Berge - fortsättning

I *några rader* nr 1997 kunde vi läsa om hur vardagen såg ut på en liten gård under den första hälften av 1900-talet nedtecknat av Anna Hägglöf.

Att det var ett hårt och slitsamt liv står utom allt tvivel. Något som dessutom faller i glömska om nu ingen dokumenterar det hela. Kompletteras berättelsen med lite om livet på gården från 1900-talets andra halva skulle vi få en summarisk men dock samlad bild av gårdens livscykel och därmed människornas vardag under mer än 100 år. Vi bör då samtidigt snegla på hur förutsättningarna var i samhället i övrigt. Mycket av vårt vetande idag kan tyckas mindre värdefullt att sätta på pränt men i en framtid brukar det mesta vara historiskt värdefullt om det är dokumenterat.

För min egen del tycker jag att det är roligt att blicka tillbaka och läsa mina gamla dagboksanteckningar. Detta i kombination med det som mina förfäder och andra historiskt intresserade personer berättat för mig kommer jag säkert att så småningom strukturera upp och göra något utav. Speciellt nu sedan jag fått den stora fördelen att själv bestämma över min tid och göra det som för stunden är bäst under förutsättning att hälsan får fortsätta stå mig bi.

Ett visdomsord säger: ”Den som vare sig kan se bakåt eller framåt får se upp.”

Överföringen av vår historia och våra traditioner som förr skedde via berättandet har idag i stort sätt försvunnit beroende på det moderna samhällets effektiva separering av olika generationer. Jag har också hört personer som sagt: ”Det där vill jag inte höra, det där har jag förträngt.” Detta är liktydigt med att växa och försöka att få näring från en rot som ej existerar.

Slutet av 1800-talet och första halvan av 1900-talet.

Som framgår av tidigare artikel är gården avstyckad från en annan fastighet i byn. Tidsmässigt kan gårdens uppbyggnad dateras till 1870-talet. Större delen av nuvarande åkrar var då skogbeväxta. Min farfar som var född 1873 talade om att han följde med sin far för att hälsa på min morfars far och morfar som var född 1868. Farfar bedömde att han då var i 6-årsåldern och eftersom mangårdsbyggnaden var nyuppförd torde den då vara byggd omkring 1870-talet. Ladugården var också från den tiden liksom någon lada.

Eftersom skogen ovanför gårdarna i Berge var så dålig och svåråtkomlig avstyckades till varje gård ett skogsskifte väster om byn där den bättre skogen fanns. Människorna levde på den tiden i huvudsak av självhushåll. Potatis, havre och korn odlades på åkrarna; kor, höns, får och getter gav kött samt mjölk för smör och osttillverkning, liksom skinn för tillverkning av skor och andra klädesplagg. Ullen från fåren spanns till garn som användes till strumpor, vantar, tröjor med mera och av fårskinnen tillverkades fällar att ha i sängarna då vinterkyllan satte in. örter och växter användes för tillverkning av salvor och naturamediciner. Mor berättade om en kvinna i granngården som kokade något som kallades kolikvintäpplen och som skulle vara verksamt mot bland annat magåkommor och speciellt om blindtarmen började spöka. Vad medlet var sammansatt av var en väl bevarad hemlighet som kvinnan tog med sig i graven. Med tanke på tillgängliga ingredienser behövde säkert ingen drabbas av medicinergiftning på den tiden. Grisens galla sparades för att användas som smärtlindring på brännsår.

Allting togs tillvara - inget fick förfaras. Ett undantag känner jag till, åtminstone var det så under den tid som jag kan överblicka och det gäller hönsen. Sedan en höna eller en tupp av någon anledning fallit offer för yxan kastades den omedelbart på gödselstacken för att där bli skrovsmål för räven. En ungtupp får väl sägas vara en läckerbit.

Gamla tiders kök var väl tilltagna för att ge plats för apparater och redskap som behövdes för tillverkning av allt i kläd- och matväg. Där fanns separator, smörkärna, kardstol, spinnrock, vävstol, hjälpmedel för skotillverkning med mera. I köket pågick olika aktiviteter och där fick den yngre generationen lära sig olika hantverk av de äldre. Kvinnorna fick dra det största lasset då det gällde arbetet i ladugården och allt som hörde samman med hem och barn. Männerna skötte det tunga arbetet på åkern och i skogen. Åkrarna ökades ut genom att stubbar och stenar togs bort varefter jorden kunde odlas och sås. Utöver det som djuren och åkrarna gav måste en del köpas. Det som blev över från jordbruket såldes till affären för att på så sätt byta till sig det som fattades i mat- och klädväg. Därutöver var det i huvudsak skogs- och flottningsarbete som gav kontanta medel. Förtjänsten i skogen var låg men hade man tur återstod en peng vid vinterns slut sedan handelsmannen fått betalt för det som inhandlats under vintern. Det hände också att slutlikviden inte räckte till. För att betala underskottet fick man kanske gå iväg med en mjölkko till affärsmannen. Far berättade om en familj som hade en skuld hos handelsmannen vilken var känd för att inte lägga fingrarna emellan. Skulden var inte så stor men torparen kom varje vår med en mjölkko som avbetalning och ränta. Förutom den oskäligen räntan blev torparen av med kon alldeles innan sommaren då den hade kunnat släppas ut på bete och själv skaffa sig föda under sommarhalvåret. Livet på den tiden var hårt, men så var det generellt i hela landet. På landsbygden var trots allt maten lite mer tillgänglig. Vårre var det i städerna.

I början av 1900-talet fanns ett andelsmejeri i Kallrör. Mormor berättade att hon bar mjölken upp till vägen en hel vinter under den tid som morfar arbetade i skogen. Mjölken transporterades sedan med hästskjuts till Kallrör. När bokslutet skulle det göras efter vintern visade det sig att sedan mejeristen fått ut sitt och övriga kostnader betalats hade det hela inte ens gått jämt ut. Vinterns slit i ur och skur med mjölken gav således inget ekonomiskt utbyte. Säkert var det nog på det viset att man sparade på den egna konsumtionen för att få sälja mer. Skalbolagsaffärer kanske inte är någon modern företeelse.

På 1930-talet började tiderna att sakta bli bättre. Den så kallade infrastrukturen började byggas ut, och industrin utvecklades allt snabbare. För att förbättra kommunikationerna var det nödvändigt att befintliga vägar förbättrades och att vägnätet i övrigt byggdes ut. Bussar och lastbilar gjorde sitt intåg liksom en och annan privatbil. Vägbyggena utfördes till stor del genom en form av dåtidens arbetsmarknadspolitiska åtgärder vilket gav arbetstillfällen. Det var säkert också för att kunna nyttja de stora rikedomar som fanns i de Norrländska skogslänen. Vi kommer ihåg det historiska uttalandet från en framstående person: ”I Norrland hava vi ett Indien bara vi förstår att nyttja det.”

Utvecklingen gick långsamt i samhället men kanske ännu långsammare på ett fjälljordbruk. Hästslåtermaskinen användes överallt fram till och med 1950-talet. Det var först då som traktorerna började nyttjas i jordbruket mer allmänt. Få hade egen traktor utan man lejde en som åkte med slätteraggregat från gård till gård i skördetid samt med plog och harv under höst och vår.

Industrins utveckling innebar ett ökande elbehov och vattenkraftsutbyggnaden kom igång, den hade stor betydelse för bygden under utbyggnadstiden. Det gav många arbetstillfällen och främst då med röjningsarbeten längs med stränderna. Innan vattennivån höjdes avverkades skogen som annars skulle ha hamnat under vatten. Arbetena utfördes i huvudsak under ett antal veckor på försommaren och därmed passligt mellan vårbruk och höskörd. Järpströmmens kraftverk byggdes vid Kallsjöns utlopp och Anjan, Juveln och Torrön reglerades. Torrön är förresten ett av Sveriges största vattenmagasin. På senare tid har kraftverk byggts ut vid dessa tre sjöar.

Ett viktigt tillskott i hushållet kom från fiske i den fiskrika Kallsjön, men efter regleringen slogs fisket ut beroende på att de platser som fisken lekt på under höstens högvatten torrlades under vintern. Likaså lekplatserna i de strömmande vattendragen. Men kanske den främsta orsaken var att fiskens mat försvann, stränderna blev kala, steniga och sterila. På senare år har fisket återkommit en del vilket kanske har ett samband med att det börjat växa i sjöarna. Har kvävenedfallet möjligen fört med sig något positivt? Nu är det vanligt att näten är slemmiga när vi tar upp dem. Små vattenlevande djur, bland annat små kräftdjur, har fått mat och kan föröka sig och som i sin tur ger mat till fisken.

Bygden var värd ett bättre utbyte för de olägenheter som regleringen av vattendragen orsakade. Ersättningen till markägarna blev symbolisk, morfar erhöll 100 kr i ersättning för all framtid för båtplatsen som spolades bort i samband med att vattennivån höjdes. Intrångsfrågornas hantering vad avser Kallsjögruppen och kraftbolagets ansvarskänsla mot bygden borde ha skötts på samma seriösa sätt som motsvarande frågor handlägges för landets nordligare älvar. Nettovinsten från bygdens kraftverk är en guldgruva för Stockholms Energi och därmed Stockholms invånare, en försvinnande liten del kommer bygden tillgodo. Trots detta skall vi vara tacksamma för att vi har vår billiga vattenkraft, den har varit grundförutsättningen för utvecklingen av vår basindustri.

Andra halvan av 1900-talet

Det var i början av 1950-talet som min morfar Gustaf övertygade min far om att överta gården i Berge. Min far berättade senare att han var mycket tveksam till att överta gården eftersom det skulle innebära en stor arbetsbörda. Han visste också att bruksfolk från Huså inte föll alla inom den gamla bondestammen i Kallbygden så väl på läppen. Detta uttryckt på ett diplomatiskt sätt, men vi som upplevt det känner väl till förhållandet bland dåtidens människor. Far hade då arbetat de senaste 15 åren med kraftverksutbyggnad i våra älvar. Han var under större delen av den tiden anställd hos Skånska Cementgjuteriet som dagens Skanska då hette och arbetade med tunneldrivning som bergsprängare. Det var ett hårt och många gånger farofyllt arbete. På den tiden var kommunikationerna dåliga och semesterdagarna få, så vi fick inte tillfälle att träffa vår far så ofta. För mig var det morfar som till viss del fick fylla det tomrummet.

När Sysslobäcks kraftverk i Klarälven var färdigbyggt hade pappa ordnat för köp av en gård i Värmland. Han kom hem och ville att vi skulle flytta dit, men det ville inte mamma. Hon var alltid mycket omtänksam om de sina och tänkte speciellt på sina föräldrar som var gamla och behövde hjälp. Far fick därför åka till nästa kraftverksutbyggnad och det var i början av 1952 som han kom hem från arbetet vid Krokströmmens kraftverk och bestämde sig för att överta gården. Jag minns så väl att morfar blev glad och speciellt minns jag ett yttrande från honom: ”Det är bara du som klarar av det”. Så småningom skulle också jag komma att inse att det låg mycket i det påståendet.

En av orsakerna till att han sadlade om var att det var slitsamt att åka från det ena kraftverket till det andra långt bort från familjen. Det som vägde upp var den relativt goda inkomsten. Den andra och kanske viktigaste orsaken till att han sadlade om var olycksfallsrisken. Far hade flera arbetskamrater som omkommit och han var själv ute för en olycka och blev upptransporterad ur berget. Man trodde att han omkommit, dessbättre levde han, men en sådan änglavakt kanske inte återkommer.

Pappa köpte jordbruksfastigheten Berge 2:20 år 1952. I köpet ingick ett par åtaganden. Först ett så kallat födoråd till mormor och morfar avseende husrum (rum med kokspis) och husbehovsved samt mjölk och potatis under deras resterande levnad. Dessutom ett undantag till min morbror Olle om ett bostadsrum i 10 år. Så kallade födoråd var en vanlig företeelse då gårdar överläts förr i tiden innan pensioner och övriga sociala skyddsnät existerade. Kvar till oss fanns då i mangårdsbyggnaden kök och en liten kammare. Det var för litet för fem personer så jag fick ha min säng i rummet som Olle disponerade på den i övrigt oinredda övre våningen. När min far övertog gården var samtliga hus som dom en gång byggdes, fränsett att köket hade försetts med ny tak- och väggbeklädnad av masonitskivor. Rummen var kalla så det gällde att ha varmt i sängarna, en riktig fårskinnspäls kom väl till pass. Vatten och avlopp saknades och utedassen fanns i anslutning till ladugårdarna. Förutom äldre dagstidningar kunde man där studera bland annat Åhlén och Holms priskurant och på väggen satt ofta en gammal påsk- eller julbonad av papper.

Utan att överdriva var samtliga hus fallfärdiga och i stort behov av omedelbara insatser. Samtliga hus som skulle vara kvar måste snarast förses med nya tak. Tegeltak lades på mangårdsbyggnaden, spåntak på kornladan och härbre samt brädtak på övriga lador. Smedjan, som var en nödvändighet renoverades, den lyftes upp från backen och ruttnade stockar ersattes med nya. Mina förfäder var smeder i generationer bakåt under gruvepoken och min far hade lärt sig den konsten av sin far. Här tillverkades körredskap i form av slädar, timmerdoning och dylikt och här reparerades saker och ting. På den tiden saknades svets så om två järnbitar skulle fogas samman var det en hopfogningsmetod kallad vältning som gällde. Jag skötte den så kallade pusten (blåsbälgen) och far svingade smideshammaren. Värmen kom från stenkol. Järnen skulle vara glödande vita och smiddes ihop alldeles innan det började tindra i glödbädden, det hela skulle gå snabbt och kraftfullt för att få bra resultat.

En gång skulle far och jag hjälpas åt att kupa potatisen. Jag kom då på att vi saknade en så kallad "peral" som den kallas på jämtmål. "Peral" är en typ av plog som dras av en person och styrs av en annan - vanligtvis den svagare av de två. Far såg som vanligt inte det som något problem utan vi gick till smedjan och gjorde eld i ässjan och med utgångspunkt från en kasserad jordspade tillverkade vi en "peral" varefter arbetsuppgiften kunde fullföljas. Arbetsredskapet är fortfarande fullt användbart.

Ny ladugård byggdes och var helt klarställd 1956. För att klara inköp av det byggnadsmaterial som behövdes i form av taktäckning, cement, fönsterbågar och spik såldes då ett tusen träd. Eftersom den avverkningsbara skogsarealen var begränsad och det var bra med en viss reserv så togs inte mer skog än vad som var nödvändigt. Dörrar och fönsterkarmar tillverkade vi själva, allt gjordes för hand och till lägsta kostnad. Det var inte tal om att leja arbetskraft utan arbetsdagarna fick i gengäld bli längre.

Själv hade jag nog helst velat studera vidare direkt efter folkskolan men mina insatser behövdes mer än väl hemma på gården så det fick bli ett studieuppehåll. Från landsvägen var det cirka 800 meter ner till gården. På grund av att det saknades diken var vägen endast

framkomlig med bil mitt i sommaren. På den tiden fanns det inte så många bilar, det var främst vid besök av sommargäster eller de gånger då provinsialläkaren eller veterinären hade påkallats. Då brukade en stol placeras på mjölkpallen så det skulle synas vart på skogen som avtagsvägen var. Vägen blev på sätt och vis en fritidssysselsättning. På mellantider grävdes diken med handkraft. Slänten mot vägen skulle ha en viss och bestämd lutning och den motsatta en annan. Varför det skulle vara så förstod jag inte men har senare förstått att det har med något som heter rasvinkel att göra. Tänk så mycket praktiskt kunnande som tidigare överfördes mellan generationerna och som idag endast kan erhållas på högskola. Även vägen ner till viken med båtplats byggdes med hjälp av samma arbetssätt.

Vägen upp till landsvägen blev färdig alldeles innan den enskilda vägen genom gården byggdes. Materialet från diket som sedan lades på vägkroppen transporterades med hjälp av en skottkärra av trä som min far använt vid ett vägbygge i Vålådalen i början av 1930-talet. Kärran har själv en historia som i sig är rätt rolig och som säger en del om värdet på en sådan enkel tingest på den tiden. En söndagskväll kommer en av lagmedlemmarna i kojans med anda i halsen och talar om att det utbrutit skogsbrand i grannskapet. Han vill att dom omedelbart skall bära skottkärran och stubbrytaren som också var byggd av trä ner i ån för att skydda dem från skogsbranden om den skulle komma dit. Själva skulle de säkert kunna springa undan elden.

Åkrarna var uppodlade med handkraft av morfar och hans far. Åkern längst bort mot Hedströms odlades av en som hette Lars Lund. Följaktligen fick åkern namnet Larsodlingen. På den tiden var det inte tal om att använda dynamit för att ta bort stora stenar på åkrarna. Dom som inte gick att bryta upp med hjälp av spett och slanor eller gick att slå sönder med slägga fick vara kvar och var därför hindersamma vid brukningen av jorden. När far tagit över gården började han arbetet med att borra och spränga sådana stora stenar. En del av stenmassorna användes när vi byggde vågbrytaren vid båtplatsen, cirka 50 kubikmeter sten kördes dit med häst från åkern. Far hade då nytta av sina kunskaper från kraftverkstiden då det gällde att utforma en pir som kunde vara en effektiv energidödare för stora vågor och ismassorna i samband med islossningen.

Mangårdsbyggnaden var i stort behov av reparation, dels på grund av att den var så kall och omodern och dels för att det behövdes ytterligare boningsrum. Detta var inte praktiskt möjligt så länge som mormor och Olle bodde kvar i sina rum. Morfar avled endast ett halvt år efter det att han överlät gården och mormor drabbades ganska snart av sjukdom och kunde under sina sista år endast med hjälp komma upp ur sängen. Båda två var utslitna på grund av hårt kroppsarbete men klara i tankarna intill slutet. Morfar var hårt angripen av reumatism och varje kväll fick jag hjälpa honom att smörja in hans rygg med Sloans liniment. Jag kan än idag känna lukten av denna trögflytande olja och värmen i handen efteråt. Det gällde att vara aktsam så att man inte på grund av den kraftiga lukten strök sig i näsa eller ögon för då sved det våldsamt. Tack vare mammans stora arbetsinsats fick de båda sluta sina dagar hemma. Hur mor orkade med allt är förunderligt, hon var trots allt inte så stark och frisk av sig.

Under senare delen av 50-talet och i början av 60-talet byggdes mangårdsbyggnaden om i sin helhet. Arbetet fick göras i den takt som det var såväl praktiskt som ekonomiskt möjligt. Den gamla stenfoten byttes ut mot grund i betonghålstén, nya golv med trossbottnar lades in, nya fönster, ny dörr, ny trappa, inredning av den oinredda övervåningen, tilläggsisolering och ny fasad, ny farstukvist mm. Endast den gamla timmerstommen är kvar sedan tidigare. När vi sågade bort de ojämna knutarna såg vi direkt in i väggarnas innerbeklädning vilket förklarade att det bildats is i hörnen under kalla vinterdagar.

Problemet med en sådan ombyggnad var också att huset skulle fungera som bostad under hela ombyggnadstiden. Mor fick ett enormt arbete med städning eftersom vi i flera år bodde med en snickarbod i huset. På de ställen där det fanns isolering i golv och tak var detta i form av kolstybb. Kolstybben var hämtad från någon av alla de kolbottnar som finns som minne från gruvepoken och röken från en sådan rivning tog sig in överallt. Efter åtgärderna blev huset varmt och förbrukningen av ved sjönk till en tredjedel. Tänk vilken förmån att få sova hela natten även då det var kallt ute och utan att behöva kliva upp och elda en brasa i spisen. Ny vedbod och snickarbod byggdes också och 1960 drogs vatten och avlopp in. Den invändiga upprustningen av mangårdsbyggnaden blev klar sommaren 1965.

Upprustningen hade tagit på krafterna hos framförallt pappa så det fick bli ett antal år utan byggande. Det hade också kostat en hel del och allt gjordes i den takt det fanns medel. Far och mor var av den generationen som hade den klara uppfattningen att låna det gjordes endast då man befann sig i nöd. Att ha ett lån på sin fastighet innebar för dem att någon annan hade ett ägande i fastigheten. Kanske uttalandet från en dagsaktuell politiker: ”Den som är satt i skuld är ej fri” inte är något nytt. Hur många har saknat lån på sina hus? Nästan bara dom som inte förstått att låta inflationen äta upp lånade pengar.

1972 gjordes den slutliga moderniseringen, det gällde köket och då fick vi badrum med toalett och behövde inte längre ta ficklampan och gå till utedasset bakom ladugården. 1973 såldes de sista djuren sedan far brutit foten efter att ha ramlat på en isfläck. Benbrottet förde trots allt något gott med sig. Far och mor fick ha det lättsamt en tid, nu kom tveklöst de år som de så länge förtjänat och de tog tillvara den tiden. Trots att det alltid var så mycket som skulle göras fanns alltid plats för alla som kom på besök. Gården var den naturliga samlingsplatsen där alla fick mat och dryck och även en säng att ligga i. Om så erfordrades lämnade mor sin säng till någon annan som hon tyckte skulle ligga bättre medan hon själv sov på en enklare plats. Så gjorde hon även den sista natten i sitt friskare liv. Sina insatser var hon också mån om att inte framhäva. Hon arbetade alltid effektivt i det tysta. Hennes bror Olle som bodde på övre våningen hade det ganska knapert under tiden från det att mormor gått bort och fram till dess att han efter ett antal år fick sin pension. Tänk så många gånger hon ställde in mat och dryck på hans bord på vinden till dess han skulle komma in. Vem visste eller vet det?

1982 drabbades mor av stroke men hämtade sig ganska väl efter en rätt så arbetsam tid för henne. Det som räddade henne var viljan och tapperheten. Efter hemkomsten från sjukhuset satt hon ofta på soffan och drog i sina fjädrande träningsredskap. Vintrarna tillbringades därefter i en lägenhet i Kall medan dom under somrarna till och med 1988 bodde hemma på gården i Berge. Mor var till sin läggning mycket snäll och försynt. Hon vare sig såg eller trodde något ont om någon. Att alltid vara till hands och ställa upp samt vara till glädje för någon utan att det märktes var hennes ledstjärna. Fars genomförda arbete på gården kan med fog kallas för ett livsverk. Morfars ord till sin svärson: ”Det är bara du som klarar av det”, var tveklöst sanna. Far avled på hösten 1989 och mor på våren 1992.

Från 1900-talet till 2000-talet. Ett nytt årtusende.

Vad som kommer att ske i framtiden brukar till viss mån vara svårt att förutsäga. Självfallet är det bra så länge åkrar hålls öppna men tiden då någon kan livnära sig på ett fjälljordbruk med några kor och hästar är definitivt förbi. Detta trots att Sverige har ett jättelikt underskott när det gäller livsmedel. Importen av livsmedel under 1999 uppgick till cirka 35 miljarder. Naturligt nog eftersom det är andra som producerar dem billigare. Glesbygdens situation ser likadan ut i hela landet, från Ystad i söder till Kiruna i norr. Visst kan man tycka att det är synd

att så många vackra ställen på vår landsbygd avfolkas. Det tyckte med säkerhet också de närmast berörda på den tiden när folk flyttade från Kjoland, Gråsjön eller Gaundalen för att nu ta några exempel.

Framtiden för länet i övrigt

I dagsläget är det faktiskt så att inflyttningen till länet är större än utflyttningen. Minskningen är betingad av att det är flera som dör än som föds. Motorn i västra Jämtland är turistnäringen i Åre med omnejd. Den i sin tur skapar förutsättningar för andra företag. Turistnäringen ger förutsättningar för en vidareutveckling av bygden. En förlängning av turistsäsongen skulle innebära att de säsongsanställda mantalsskrev sig på orten. Kommunen svarar idag för kommunal service medan de anställdas kommunalskatt till största delen hamnar i våra storstäder. Förståelsen för kompetensväxling och kompetensutveckling är ett måste. Tiden då man klarade sig på samma kunskap och samma arbete hela livet är förbi. Kunskap är idag en färskvara. Den måste ständigt förnyas och underhållas.

Mitthögskolan spelar här en avgörande roll för länet. Dels i samarbete med företag för att utveckla redan etablerade företag dels för att höja den allmänna kunskapsnivån. Inom många områden är idag välutbildad personal en bristvara. Välutbildad arbetskraft är en förutsättning för att äldre företag och alla de företag som startats på senare tid skall kunna utvecklas och vara konkurrenskraftiga. Företagsetableringar sker i första hand där den kompetenta personalen finns tillgänglig.

Med vetskap om att endast tio procent av de råvaror som utvinns i Jämtland förädlas inom länet och att endast tio procent av den i Jämtland producerade elkraften förbrukas inom länet kan man konstatera att möjligheterna och förutsättningarna finns. Det är endast viljan från våra vardagspolitiker som saknas.

Det är inte som många idag tror att det är den ”nya ekonomin” det vill säga IT-branschen som är grunden till vårt välstånd. Det är fortfarande som det tidigare har varit de gamla näringarna, skog, gruvor, verkstads- och kemiindustri. Idag kommer hela 88 % av landets exportinkomster från dessa grenar. Skog och mineral svarar för mer än 60 % av Sveriges exportnetto. Jämför med IT-branschen som i det sammanhanget är så liten att den ej har en egen sektor utan ingår enligt SCB i sektorn ”Ej varufördelat”. En sektor som gett ett minus i handelsbalansen. Det är nog tvärt emot vad de flesta tror.

Bertil Möller

Infört i *några rader* nr 9 år 2000